

про найбільш типові напрями семантичного варіювання слів на окремих архаїчних місцевостях слов'янськомовного світу і можливість відтворення етномовних конфігурацій Палеославії.

Л і т е р а т у р а :

1. Грінченко Б. Д. Словарь української мови. – Т. 1. – К., 1907.
2. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. – Т. II. – М. : Русский язык, 1981.
3. Кубрякова Е. С. Глаголы действия через их когнитивные характеристики // Логический анализ языка. – М. : Наука, 1992. – С. 84 – 90.
4. Меркулова В. А. Восточнославянские этимологии. I // Этимология 1979 / отв. ред. О. Н. Трубачев. – М. : Наука, 1981. – С. 14–16.
5. Нечитайло І. М. Основні параметри праслов'янських діалектизмів у слов'янських мовах // Проблеми зіставної семантики. – К. : КНЛУ, 2007 р. – С. 188–192.
6. Трубачев О. Н. Принципы построения этимологических словарей славянских языков // Вопр. языкознания, 1957. – № 5. – С. 58–72.
7. Трубачев О. Н. О составе праславянского словаря (Проблемы и задачи) // Славянское языкознание. V Международный съезд славистов. Доклады российской делегации. – М. : Наука, 1963. – С. 159–195.
8. Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд. – Вып. XVIII. – М. : Наука, ИРЯ РАН, 1992.

Нечитайло І. М. Палеославия и семантика диалектизмів.

Сравнительно-историческое изучение лексической семантики отглагольных имен славянских языков в координатах славянской этимологии расширяет возможности воспроизведения важных фрагментов формирования словарного состава праславянского языка, как и более поздних рефлексов доисторической и раннеисторической эпох.

Ключевые слова: праславянский диалектизм, девербатив, семантические трансформации, дифференциация значений.

Nechytailo I. M. Paleo-Slavia and semantics of dialectisms.

The comparative-historical and lexico-semantic investigation of Slavic verbal names in co-ordinates of the Slavic etymology broadens horizons of reproduction of significant fragments of the Proto-Slavic vocabulary formation, as their later prehistoric and early-historic reflexes.

Keywords: Proto-Slavic dialectism, verbal name, semantic transformations, differentiation of meanings.

Панченко О. І.

**Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара (Україна)**

СПЕЦИФІКА КОНЦЕПТУ КОЛЬОРУ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядається поняття концепта у відношенні до кольору та ілюструється лінгвістичне втілення концепта на прикладі деяких англійських ідіом у зіставленні з російською мовою.

Ключові слова: концепт, лінгвістична одиниця, фразеологізм.

Дана стаття написана у руслі нової галузі знань – лінгвокультурології, яка створює власний поняттєво-термінологічний апарат, що об'єднує в собі її лінгвістичні і культурологічні джерела. Основою для такого апарата може служити поняття концепту, що активно розвивається останнім часом. Для даного дослідження важливо також визначення концепту з погляду когнітології. У “Короткому словнику когнітивних термінів” дається наступне визначення терміна: “Концепт – це оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикона, концептуальної системи і мови мозку...усієї картини світу, відбитої в людській психіці” [3, с. 169].

На думку деяких учених, базових концептів існує усього близько 4-5 десятків.

Колір — це одна з констант або один із принципів культури, що може служити “своєрідною моделлю розвитку, що відображає шляхи формування, освоєння, закріплення в культурній пам'яті не тільки загальних, але і національно пофарбованих культурно-значимих концептів” [2, с.24-32]. Багато явищ культури не можуть бути зрозумілі без обліку значення кольору. У кожного народу з найдавніших часів колір був одним із засобів осмислення світу. Він служив позначенням найбільш важливого в природі і найбільш коштовного в людині. Але згодом колірні образи втратили пізнавальне значення і придбали естетичне і духовне значення, і саме колір став виражати внутрішній світ людини.

Мета даного дослідження – порівняти лінгвістичні особливості представлення деяких кольорів в англійській мовній культурі. Так, фіолетовий колір символізує деякий містичний союз, у результаті якого все уявне і бажане стає реальністю. Це мрія, що стала дійсністю, магічний стан душі, коли здійснюються фантазії. Людина, що надає перевагу цьому кольору, не тільки хоче зачаровувати і захоплювати інших, але і бажає знаходитися в стані зачарованості. Цей колір звичайно визнають інтелектуально й емоційно незрілі люди, школярі, жінки в період вагітності, сексуальні меншості. Світ їм здається чарівним місцем, де потрібно тільки заволодіти чарівною лампою Аладіна, щоб вона принесла їм усе. Людина, що відкидає його, не бажає зв'язувати себе ніякими відносинами, поки не визначиться позиція інших людей [0, с.210].

Вважається, що для англійців це колір розкошів, тому, наприклад, шоколад пакують у фіолетову обгортку. У той же час людина, яка асоціюється з цим кольором, є занадто сором'язливою: **a shrinking violet**

a very shy person (usually negative) *She's no shrinking violet. I wouldn't exactly describe him as a shrinking violet*

Система кольоропозначень у сучасній англійській мові характеризується значною розгалуженістю і складністю, особливо в тій її частині, що складають найменування колірних відтінків.

Система найменувань кольору, як нам представляється, має основні риси семантичного поля:

1) концептуальна спільність – одиниці, що входять у розглянуту безліч, є виразниками того, або іншого аспекту концепту “колір”;

2) безліч одиниць кольоропозначення структурована таким чином, що маємо можливість виділити його ядро і периферію. Тут, однак, можуть виникнути розбіжності. З одного боку, можна виділити центр великої кількості кольоропозначень, які базуються на екстралінгвістичних критеріях – знаннях по фізиці, іншими словами, головні кольорові спектри (*red, orange, yellow, green, blue, violet*) і складають ядро семантичного поля кольору. Всі інші відтінки складають ближню і далеку периферію даного поля. Структуроване таким чином, поле кольору є відображенням моделі кольоросприйняття, характерної, з незначними варіаціями, для більшості людей і, відповідно, для більшості мов. Проте, можлива і принципово інша модель структурування колірної області – на базі статистичних даних про застосування тієї чи іншої одиниці. На перший погляд, обидві моделі повинні збігатися, однак дані практичних досліджень [5, с. 31-44] спростовують це положення: найбільшою частотністю використання володіють тільки чотири основних кольори спектра – *blue, green, red, yellow*, а також такі прикметники, як *pink, scarlet, gold* і деякі інші. Саме ці найменування кольору складають у даному випадку ядро розглянутого семантичного поля.

Вважають, що кількість колірних відтінків, що розрізняються оком, наближається до 7 тис. Кількість відповідних кольоропозначень набагато менше. В одному з найбільш повних колірних атласів [6, с. 81-92] для 7 тис. зразків кольорів наводиться всього 4 тис.

назв. Переважна маса цих 4-х тис. кольоропозначень – *termini technici*, деякі з них з погляду неспеціаліста досить невизначені.

Так, наприклад, англійське КП *blue* у порівнянні з іншими КП найчастіше входить до складу різних сленгізмів і коллоквалізмів і нерідко має пейоративне фарбування [7, с. 51-74]:

to make the air blue – лаятися, лихословити;

blue movie – нецензурний фільм.

Також одне з розмовних назв англійської поліції – *Blue Force*, виникло не тільки по асоціації із синьою формою. Цілком імовірно, що зазначені пейоративні назви КП *blue* домішуються в цьому випадку до його прямого значення, і, називаючи уражену корупцією поліцію *Blue Force*, і тому прості англійці вкладають у цей фразеологізм відому частку сарказму.

Лексикографічні дані дозволяють зробити висновок про те, що слова “червоний” і “red” знаходять своє відображення в російській і англійській мовах. Максимальна кількість значень слова “червоний” у російській мові складає 4 значення, у той час як максимальна кількість значень до слова “red” в англійській мові складає 14 значень, що обумовлено специфікою англійської мови.

В англійській культурі червоний колір також має немаловажне значення. Червоний прапор у Британському військово-морському флоті існує з 17 століття і символізує “виклик на бій”. Національна емблема Англії – червона троянда. У плінні тридцяти років, з 1455 по 1485 року, Ланкастери, емблемою яких була червона троянда, вели війну за англійський престол з Йорками, іншою династією (емблема – біла троянда). Війна одержала романтичну назву війни Червоної і Білої Троянд. Суперництво між династіями закінчилося шлюбом. З тих пір червона троянда стала національною емблемою Англії.

В Англії червоний колір донині дуже популярний. Автобуси і телефонні будки в Англії червоного кольору. Англійські солдати носять мундири червоного кольору. В Англії є свято за назвою “Червона п'ятниця” на честь перемоги гірників над підприємцями.

От, наприклад, які фразеологічні одиниці даються до слова “red”:

“to be in the red” зі значенням “бути в боргу, мати заборгованість” і “працювати зі збитком, бути збитковим” [4, с. 288].

... *believe me, we're pretty well in the red.* (P.H.Johnson “The Humble Creation”, chapter 5).

The private rail lines of the U.S. and the State lines of Western Europe are equally “in the red” (“Daily Worker”, March 31, 1962).

“come (get) out of the red” у значенні “розпутатися з боргами; покрити дефіцит; почати давати прибуток”

“go to the red” у значенні “приносити дефіцит, стати збитковим; показувати дефіцит” [4, с. 583].

Prince Philip says that the royals will “go into the red” next year and “may have to move into smaller premises” (“Morning Star”, November 10, 1969).

“put in the red” зі значенням “привести до банкрутства, зробити нерентабельним, збитковим” [21, с. 583].

He applied a credit squeeze which put hundreds of thousands of small business in the red (“Daily Worker”, January 11, 1957).

“as red as a beet” у значенні “червоний, багряний; червоний як рак” [21 с. 583].

I rubbed him ‘til he was red as a lobster, all over.

“as red as cherry” зі значенням “рум'яний; кров з молоком” [4, с. 583].

Today you see them bouncing, buxom, and red as cherries. (Ch.Bronte “Shirley”, chapter XI)

“as red as fire” зі значенням “почервонілий” [4, с. 583].

You're sick ... Your face is as red as fire... (J.Jones “Some Came Running”, book II, Chapter XVIII)

“the red, white and blue” зі значенням “англійський флот і армія” [4, с. 583].

Також у даному словнику представлений фразеологізм до похідного слова “red-handed” – “catch (take) smb. red-handed” зі значенням “захопити кого – або на гарячому” [4, с. 583].

I did but tie one fellow, who was taken red-handed in the fact, to the horns of a wild stag. (W.Scott “Ivanhoe”, chapter XXV)

Blue stocking – синя панчоха (“зборами синіх панчіх” був названий адміралом Босковеном один з літературних салонів середини 18 століття в Лондоні; причиною тому послужила поява відомого вченого Бенджаміна Спеллінгфліта в цьому салоні в синіх панчохах).

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що площина кольоропозначень дає невичерпні можливості для дослідника вивчати не тільки мовні одиниці в синхронії та діахронії, а також зрозуміти менталітет того чи іншого народу.

Л і т е р а т у р а :

1. *Андреева В.* Энциклопедия символов, знаков, эмблем. – М., 2000.
2. *Жаркынбекова Ш. К.* Моделирование концепта как метод выявления этнокультурной специфики // Материалы IX Конгресса МАПРЯЛ. – Братислава, 1999.
3. *Кубрякова Е. С.* Роль словообразования в формировании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира. – М., 1988.
4. *Кунин А. В.* Англо-русский фразеологический словарь. – 3-е издание. – М., 1967.
5. *Морковкин В. В.* Об объеме и содержании понятия “теоретическая лексикография” // Вопросы языкознания, 1986. – № 6. – С. 31-44
6. *Allen D. C.* Symbolic color in the literature of the English Renaissance // *Philological Quarterly*. – 1936. – N 4. P.81-92.
7. *Hays D., Perkins R.* Color Terms: Correlation of Frequency with Order of Introduction – State Univ. of Buffalo, Dec. 1970, № 4 .

Панченко О. И. *Специфика концепта цвета в современном английском языке.*

В статье рассматривается понятие концепта по отношению к цвету и иллюстрируется лингвистическое воплощение концепта на примере некоторых английских идиом в сопоставлении с русским языком.

Ключевые слова: *концепт, лингвистическая единица, фразеологизм.*

Panchenko O. I. *Specific features of colour concept in contemporasry English.*

The article deals with the notion of concept related to colour and the linguistic embodiment of the concept based on some English idioms compared to Russian is analyzed.

Keywords: *concept, linguistic unit, phraseologism.*

Пищулина Т. А.

**Витебский государственный университет
имени П. М. Машерова (Беларусь)**

АНАЛИЗ АНГЛИЙСКИХ ПОСЛОВИЦ И ПОГОВОРОВ С ГЕОГРАФИЧЕСКИМИ НАЗВАНИЯМИ КАК СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ МЕНТАЛЬНОСТИ

The work dwells on the most widely used English proverbs and sayings with geographical names, which are specimens of the mentality of British culture; their semantics is revealed; some Russian equivalents are also